

1. DAMME NOORD

DAMME - MOERKERKE - LAPSCHEURE - HOEKE - OOSTKERKE - DAMME
35,5 km

Parcours: markt, Kerkstraat, Sleckstraat, Rabattestraat, Zuiddijk, Hulsterlo, Konduitput, Legeweg, 's Heer Heynsweg, Waterhoek, *kanalen over (Molentjesbruggen)*, Molentje, Damweg, Uudsdale, Preekboomstraat, Sint-Pietersdijk, *N49 over*, Kwabettestraat, Hoogstraat, Pannepolderstraat, Zeedijk, Fort Sint-Donaas, Moordenaarsstraatje, *veerpont (Kobus)*, Damse Vaart-Noord, Krinkeldijk, Monikkeredestraat, Sint-Kwintensstraat, Spegelsweg, Damse Vaart-Noord, Sifon, Damse Vaart-West, Kerkstraat, markt.

1

Sleckeput

De 'Sleckeput' of 'Slekesluis' vormde de verbinding tussen de Damse havenkom en het Zwin. Ze zorgde ervoor dat de getijdenwerking waaraan het Zwin onderhevig was, geen invloed had op het waterniveau in de havenkom. Op de houten fundering rustte een vloer bestaande uit balken en metselwerk. De opstaande muren waren oorspronkelijk met Doornikse kalksteen bezet. Het water werd opgehouden of doorgelaten door twee dubbele sluisdeuren. De breedte van de sluis op het Zwin bedraagt 4,83 m, wat ons een duidelijk idee geeft van de omvang van de schepen in die tijd. In de put hebben verschillende water- en oeverplanten een stekje gevonden. We vinden er o.a. drijvend fonteinkruid, diverse kroossoorten, kleine lisdodde, grote egelskop en riet. Op de oevers treffen we watermunt, krulzuring, penningkruid en kruipende boterbloem aan. De struikenopslag bestaat uit wilg, els, es en braam. Als klimplanten zijn er bitterzoet en haagwinde. In het omgevende grasland komen diverse grassoorten voor, zoals glanshaver, kroopaar en witbol. Onder de kruiden noteren we smeewortel, voederwikke, hondsdraf, bijvoet, smalle weegbree, slijpbladige ooievaarsbek, paarse en witte dovenetel, heermoes, grote brandnetel en kleefkruid.

2

Rabattestraat

Deze kronkelende weg volgt gedeeltelijk de originele contouren van een ravelijn, waardoor het Zwin een doorgang had.

3 **Zuiddijk**

Het eerste gedeelte van deze dijk is naar alle waarschijnlijkheid geen gedeelte van een inpolderingsdijk. Op de kaart van Pieter Pourbus (1524-1584) is op deze locatie het tracé van de bedijking van het vroegere Lievekanaal, tussen Gent en Damme, ingetekend. Dit deel van de Zuiddijk is vermoedelijk dan ook een overblijfsel hiervan. Van het overige deel zijn geen historische gegevens bekend. Het overwegend open tot halfopen landschap bestaat vooral uit weilanden, afgezoomd met knotwilgen- en populierenrijen. Verspreid komen enkele grotere percelen akkerland voor.

4 **Konduitput**

Deze weg is genoemd naar de 'Conduitput', gelegen naast de brug over het Zuid-over-de-Lievegeleed. In deze put werd eertijds het water verzameld van de polders ten zuiden van de Gentse Lieve. Dit gebeurde met een zuiger die onder de Lieve doorliep. Toen de Lieve omstreeks 1872 opgevuld werd, werd het zuigersysteem uitbroken.

5 **Kanalen** **Schipdonkkanaal**

Waar vroeger de Romboutswervedijk aansluiting gaf op de Krinkeldijk, loopt deze nu dood op de zuidelijke oever van het 'Afleidingskanaal van de Leie' of het 'Schipdonkkanaal'. Sinds 1856 voert het overtollig water van de Leie in Schipdonk af, om het bij laag water te Heist in zee te kunnen lozen. Zijn volkse naam 'De Stinker' dankt het kanaal aan het kwalijk riekend geurtje dat er vroeger veelal uit opsteeg. De reden was het vlasroten in de Leie.

Leopoldkanaal

Dit afwateringskanaal dat instaat voor de afwatering van de Oost-Vlaamse polders werd, net als het Schipdonkkanaal, gegraven halfweg de 20e eeuw (1843). Onder de volksnaam 'De Blinker' wordt het meestal in één adem genoemd met de 'De Stinker'. Zijn

oorsprong ligt ten noorden van Boekhoute, vlak tegen de Nederlandse grens. Vanaf het gehucht Strobrugge, ten noorden van Maldegem, lopen beide kanalen broederlijk naast elkaar, tot ze in Heist uitmonden in de Noordzee. Gedurende de wintermaanden is het vanop de bermen uitkijken naar tal van watervogels: meerkoet, waterhoen, fuut, wilde eend, kuifeend, aalscholver, ...

6 Molentje

Dit gehucht van Moerkerke ontleent zijn naam aan een molen die hier eertijds stond. Tijdens WO II had hier, op 13 en 14 september 1944, een historische strijd plaats tussen het zich terugtrekkende Duitse leger en Canadezen van de geallieerde troepen. Waar de laatsten er aanvankelijk in slaagden beide kanalen over te steken, werden ze nadien teruggedrongen.

7 Sint-Pietersdijk

Is het verlengde van de Zeedijk. Ze werden beiden pas in het begin van de 17e eeuw aangelegd. De gehele omgeving werd immers in de 16e eeuw - tijdens de 80-jarige oorlog - om strategische redenen onder water gezet.

8 Kwabettekreek

Deze prachtige kreek, gedeeltelijk omzoomd met knotwilgen en rietkragen watert vandaag af naar het zuid-westen via de Rietgeule. Vroeger vormde ze samen met Platte Kreek, Zevengemetten en Flettersdam één aaneengesloten krekensysteem dat afwaterde naar het noord-oosten. Wegens de onwil van de Nederlanders (na de Belgische onafhankelijkheid) om over hun grondgebied te mogen afwateren, was dit na de afscheiding niet meer mogelijk. Vanaf halfweg de 19e eeuw bood het Leopoldkanaal een oplossing voor o.a. dit probleem.

De kreek met zijn drassige oevers, slikplaten en rietkragen is van groot belang voor een aantal nestelende water- en moerasvogels zoals wilde eend, waterhoen, meerkoet,

rietzanger, bosrietzanger, kleine karekiet, rietgors, slobbeend en zomertaling. De omgevende weilanden zijn in het broedseizoen belangrijk voor kievit, veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart.

9

Lapscheure

Dit is de enige deelgemeente van Damme die zowel aan Nederland als aan Oost-Vlaanderen grenst. Voorbijrazende toeristen, op weg naar de Knokse zonnebank, hebben geen benul van al het landschappelijk moois dat ten oosten van de expresweg N49 - aangelegd omstreeks 1970-1972 - gelegen is. Het is een ingewikkeld stelsel van dijken, polders, kreken en grachten. Achter dit geheel schuilt een complexe historische geografie

van overstromingen, indijkingen en inpolderingen. De kleine dorpskern wordt gedomineerd door de kerk van de H. Drievuldigheid. Opvallend is dat het bedehuis een huisnummer draagt! Dit komt doordat dorpsheerder Franciscus Heldewijs (pastoor te Lapscheure van 1715 tot 1755), die zowat de Uilenspiegel onder de pastoors was, een tijdlang in de toren zou gewoond hebben.

Rond het kerkhof is een 'omwegang' met kapelletjes, terwijl het op de oude omheiningmuur uitkijken is naar muurleeuwebek, muurvaren en muurpeper.

10

Oud Lapscheure

Waar de Zeedijk een bocht naar links neemt, ligt rechts Oud-Lapscheure. Ietwat verscholen in een depressie in het weiland ontwaren we het resultaat van de opgraving van de vorige kerk van Lapscheure. Rond het jaar 1000 moet hier de oude dorpskern gelegen

hebben. Lapscheure zou afkomstig zijn van de naam 'Lappesscura', wat schuur van Lappe (een Friese naam) zou betekenen. De ruime kerk die er omstreeks 1240 moet gebouwd zijn had Romaanse grondvesten in veldsteen, terwijl de muren opgetrokken waren in vroeggotische bakstenen (moeffen). Heel wat van die stenen werden later overigens gebruikt voor de bouw van de nieuwe kerk, 2 km meer naar het zuid-westen. De oorspronkelijke kern van Lapscheure werd door de doorsteken van de dijken van het Zwin in 1583, waardoor eb en vloed vrij spel hadden, van de kaart geveegd.

11 Blauwe Sluis

Vlak bij het Lapscheurse Gat, onder de Zeedijk, ligt de Blauwe Sluis. De buitenmuren ervan zijn met blauwe arduinblokken bekleed, vandaar ook de naam. Aan de westkant zien we het wapenschild van het Brugse Vrije en de tekst: *SPQFB de ses gheunieerde waeteringhen anno 1746*, aan de overzijde staat enkel *Anno 1746*.

Rondbogen overwelfen het Zuid-over-de-Lievegeleed, waarlangs het overtollige water van de omliggende polders dwars door de Zeedijk naar het Lapscheurse Gat werd afgevoerd.

In 1784, tijdens de Keteloorlog van Jozef II, belemmerde de Republiek der Verenigde Nederlanden de waterafvoer via de Blauwe Sluis. Aan het Hazegras te Knokke werd dan maar een nieuwe sluis gebouwd om het overtollige water van Lapscheure, Damme en Moerkerke via een nieuw gegraven waterweg af te voeren. De nieuwe sluis deed, buiten enkele weken in 1830-1831, echter nooit dienst.

De Blauwe Sluis ligt temidden een waardevol graslandcomplex met restanten van polderheggen. Het is een typisch kamgrasland met dominantie van veldgerst en kamgras. Er werden twee poelen aangelegd in de hoop dat de boomkikker er ooit terug komt concerner. De totale oppervlakte bedraagt 2,14 ha en werd in 1979 als monument beschermd.

12 Damse Vaart en Kobus

Waar het Moordenaarsstraatje doodloopt op de oever van de Damse Vaart wacht ons Kobus, een zelfbedieningsveerpont dat ons naar de andere oever brengt. De naam 'Kobus' is een samentrekking van Jacobus en Corneel. De eerste is de patroonheilige van Hoeke, de tweede van Lapscheure.

13 Fort Sint-Donaas

Zowel ten noorden als ten zuiden (tegen de N49) van de Damse Vaart liggen een aantal oude kleiputten, die tot omstreeks 1983 uitgebaat werden door de Steenbakkerij van Hoeke. De activiteiten werden gestart in 1906, waarbij de putten tussen Hoeke en Lapscheure ontstonden. De uitgravingen nabij het Oud fort Sint-Donaas gebeurden pas later, op het einde van de jaren zeventig.

Aanvankelijk was het een volledig seizoensgebonden handenarbeid, waarbij de stenen werden gedroogd in de zon en met de wind om daarna gebakken te worden in een veldoven. De gebruiksklare stenen werden nadien, meestal per schip - getrokken door paard of mankracht - naar Brugge vervoerd. Ondanks de bouw van ultramoderne installaties in 1977, met onder meer de breedste oven ter wereld, kende de steenbakkerij enkele jaren later een roemloos einde.

Wanneer we eventjes richting Sluis stappen, kunnen we van op de oever van de vaart turen naar eenden, ganzen, duikers, meeuwen, futen, eventueel ook stern en zwanen, die rondobberen op de ontstane plassen. Met wat geluk krijgen we zelfs de buizerd of bruine kiekendief, al zeilend boven de rietkragen, in het vizier.

Het terrein met de plassen is niet toegankelijk maar werd op het Gewestplan ingetekend als 'Natuurgebied met wetenschappelijke waarde of natuureservaat'.

14 Krinkeldijk

Aan het eigenlijke begin van de dijk vinden we op panelen het verhaal van de eeuwige strijd tussen de mens en het water.

Het eerste gedeelte van de 'Krinkel'dijk vormt een halfcirkelvormige boog, beplant met majestatische marilandicapopulieren en door storm getormenteerde knotbomen. Vermoedelijk moet hier bij overstromingen een bres geslagen zijn in dit zuidelijkste

gedeelte van de dijk. Aangezien men in die tijd niet over de technische middelen beschikte om inbraakpunten snel en doeltreffend te dichten, werd een nieuw stuk dijk opgeworpen in een brede boog rond de bres. In het vakjargon spreekt men over een 'wiel'.

De knoestige koppen van de halfvermolmde knotbomen zijn uitstekende nestelplaatsen voor holenbroeders als holenduif, steenuil, spreeuw, ringmus, gekraagde roodstaart en diverse mezensoorten. Ze vormen tevens een geschikte voedingsbodem voor tal van kruiden, zwammen, mossen en korstmossen.

Tussen de hoogstammen en de knotbomen staan her en der verspreid heel wat struiken. Deze 'struwelen' bestaan vooral uit soorten als meidoorn, sleedoorn, egelantier en vlier.

De grazige bermen zijn in het voorjaar getooid met natuurlijk kant, afkomstig van de witte schermbloempjes van het fluitenkruid. Bij nader speurwerk ontdekken we vast margriet, penningkruid, zilverschoon, gele morgenster, pastinaak, knoopkruid, speenkruid en nog heel wat meer fraais.

15 Oostkerke

De kern van het 'witte polderdorp' is gelegen op een in de Frankische periode aangelegde terp. Het wordt gedomineerd door de massieve toren-zonder-spits van de Sint-Kwintenskerk. Op 22 oktober 1944 werd de toren door de terugtrekkende Duitsers opgeblazen. De instorting ervan vernielde ook het grootste gedeelte van de kerk. De heropbouw - naar de toestand van vóór 1944 - gebeurde van 1952 tot 1954.

In 1974 kreeg Oostkerke de prijs Arthur Olivier van het Provinciaal Tuinbouwcomité, als mooiste dorp van West-Vlaanderen. Een gedenksteen op het kerkplein verwijst naar deze gewaardeerde toekenning.

16 Spegelsweg

De onverharde Spegelsweg is een oude schaapsweg, waarlangs de herders voor de inpolderingen de uitgestrekte schorrevlaktes introkken. Vóór de overstroming van 1134, waardoor het Zwin ontstond, was het een verbindingsweg tussen het kasteel van Oostkerke en het domein dat later het klooster van Spermalie werd in Sijsele. Dit goed behoorde immers toe aan de heren van Oostkerke tot in het begin van de 13e eeuw. Het gedeelte

vanaf de dorpskern van Oostkerke is afgezoomd met knotwilgen, terwijl verderop essen in de bermen werden aangeplant. Ietwat verscholen tussen de wilgenpruiken en ander groen staat het kasteel van Oostkerke. De geschiedenis ervan gaat minstens terug tot in de 13e eeuw. Daar het kasteeldomein privaat bezit is kunnen we enkel vanop afstand genieten van de toegangsbrug, het poortgebouw en de ronde bakstenen torens. De tuin, die bekend is als één van de mooiste van Vlaanderen, wordt spijtig genoeg enkel bij uitzonderlijke gelegenheden opengesteld. De romp van de korenmolen uit 1854 behoort eveneens tot het kasteelpark.

17

Sifon

Halverwege tussen Damme en Oostkerke wordt de Damse Vaart onderbroken door twee afleidingsvaarten: het Leopoldkanaal en het Schipdonkkanaal, in de volksmond beter gekend als de Blinker en de Stinker. Oorspronkelijk liepen beide kanalen door middel van ondergrondse hevels of 'sifons' onder het kanaal Brugge-Sluis of 'Damse Vaart' door. In 1940 werd dit systeem door Franse genietroepen opgeblazen, waarna de Duitsers aan weerszijden van de afleidingsvaarten een voorlopige dam aanlegden. Later kregen de afdammingen een definitief karakter en zorgt een buizenstelsel onder de vaarten door voor een verbinding tussen beide delen van de Damse Vaart.

